

Barnum milliói Barnum önéletrajzából*

VII.

1842-ben történt Bridgeportban, hogy az öcsém figyelmessé tett egy iczi-piczi, öttestendős fiúcskára, ki nem nyomott többet tizenegy fontnál s alig volt magasabb két lábnál.

Az apró emberke tiszta, kék szemével, selymes szőke hajával és formás mozdulataival igazi kis Apolló volt. Zengzetes hangon felelte a kérdésekre, higyapja , egy Stratton nevű földműves, Bridgeport mellett lakik.

Nyomban fölkerestem Stratton s ajánlatot tettem neki, hogy hetenkint három dollárt kap tőlem, ha egy hónapra magammal vihetem a fiút. A yankee nem sokáig gondolkodott, belesapott a tenyerembe s megvolt azaegyezség.

Egy hónap múltán, a mikor Stratton apó és (28. o.) Stratton anyó meglátogattak, bizony elig ismerték meg a fiokat, ki „Károlykából” Tom Pouce tábornokká alakult át s tizenegyesztendős angol törpe gyanánt szerepelt. De hát nem kell-e valamicskét tenni az illúzió érdekében is?

Nagy buzgalommal láttam hozzá Tom Pouce neveltetéséhez. A gyermek csodálatosan jólelkű volt s tanítójához gyöngéd szeretettel ragaszkodott. Kis agyvelejében bámulatos könnyűséggel ragadt meg minden, a mit a tanító magyarázott. Rájöttem arra is, hogy nemcsak jó esze, de egészséges humora is van, mely önkéntelenül ki-kitört belőle. A tanításnak hamarosan meglátszott az eredménye. Tom Pouce tábornok, a mikor ünnepies módon bemutattam őt a múzeumban, az első percztől kezdve kedvenczvé lett a közönségnek. Mindenki bámulata eszes voltát, ügyességét és jó modorát.

Végre elérkezettnek láttam az időt arra, hogy Amerika minden nagyobb városában bemutassam az én derék törpémet. A jövedelmező körutazás végeztével az a terv fogamzott meg agyamban, hogy az Amerikai Múzeumot gyakorlott ügynökeimre bízom, magam pedig Európába megyek Tom Pouce tábornokkal.

E tervet mihamar meg is valósítottam.

1844. január 8-ikán hajóra szálltam Tom Pouceszal, atyjával, anyjával és tanítójával, a francia származású Guillaudeuval együtt. A Yorkshire nevű nagy, vitorlás ahjón tizenkilencz nap alatt Liverpoolba érkeztünk.

Onnan egyenesen Londonba rohantam és az arisztokrata negyedben, a West End kellő közepén kibéreltem egy pazar pompával bútorozott lakást, melyből épp akkor költözött ki Talbot lord. Tőszomszédom Brougham lord volt.

E fényes lakásban fogadtam azután a meg-(29. o.) hívott vendégeket, közöttük a legkiválóbb művészeket és az újságírókat, kiknek ünnepiesen bemutattam Tom Pouce tábornokot.

De meghívás nélkül is elegen tódultak a lakásomra. Ezek számára azonban nem volt otthon a tábornok. Ezt a tartózkodást amerikai gentleman voltunk parancsolta.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Megérkezésünk harmadik napján Mr. Everettnél, az Egyesült Államok meghatalmazott miniszterénél ebédeltünk, ki megígérte nekünk, hogy segítségemre lesz tervem megvalósításában. Arról volt ugyanis szó, hogy Viktória angol királynő elébe jussunk. Charles Murray, a nagy író is ott volt az ebéden s ő is megígérte, hogy lépéseket tesz az érdekünkben tervemet illetően. Megköszöntem és vártam.

Másnap egy pompás lovastestőr jelent meg a lakásomon ama várva-várt paranccsal, hogy Tom Pouce tábornok és „kísérője” Mr. Phineas Barnum „holnap” jelenjen meg a Buckingham-palotában.

Örömöm határtalan volt s hirtelenében kibéreltem egy napra az Egyptian Hall-t, mivel „Tom Pouce tábornok, a királynő egyenes parancsából legfelsőbb kihallgatásra rendeltetett.” Így szólt a hirdetés.

A Times meg a többi londoni újság sietve tudatta olvasóival ezt a fontos eseményt.

A királyi parancsban megjelölt napon és órában bevezettek bennünket a híres palota történelmi nevezetességű csarnokába.

Viktória királynő férjével, Albert herczeggel, Kent herczegnővel, az öreg Wellington herceggel s az angol főnemesség színe-javával egyetemben érdeklődve várta már Tom Pouce tábornokot.

Emberem emelt tővel, bátran lépett be a terembe. A királynő előtt illedelmes távolságban (30. o.) megált s így köszönte meg a fényes társaságot, kedves mozdulatokkal kísérve szavát:

- Jó estét, felséges asszonyom! Hölgyeim, jó estét! Jó estét, urak!

Hangjának e három köszönést megkülönböztető fokozása, melyet jóelőre gondosan gyakoroltattam vele, kellemes hatást keltett.

A királynő mosolygott. Az egész udvar mosolygott.

A koronás asszony ezután jobbát nyújtotta a tábornoknak, ki gavalléros kézcsókkal viszonzta a kitüntetést.

Ketten, egymás mellett sétára indultak most körül a teremben. Az egész udvar nyomukban tartott.

A tábornok ügyesen megfelelt minden kérdésre, a mit a királynő hozzá intézett. Nem volt egy makulányi lámpaláza sem. A terem képeire tett megjegyzésében a közkeletű yankee szállóigével élt – azt mondotta, hogy valamennyi első minőségű. Egyszerre megállt, mint a kinek hirtelen eszébe jut valami.

- Hol a walesi herczegkisasszony? Nem ismerkedhetem meg vele, felség?

- Majd máskor. Most a leczkéjét tanulja – felelte mosolyogva a királynő.

Arra kérték ezután a tábornokot, hogy táncoljon és daloljon, a mi meg is tett a társaság nagy multságára.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alap kutatási és szak módszertani periodika

Ezután még félóránál tovább időztünk a királyi teremben, hol Tom Pouce olyan otthonosan viselkedett, mintha világeletemben ott ringatták volna a bölcsőjét. Végre megkaptuk az engedelmet a távozásra.

Az udvarmester már jó előre értésünkre adta, hogy az udvari módi szerint nem szabad hátat fordítanunk a királynőnek s rák módjára, hátrálva (31) kell távoznunk a teremből. Nem könnyű dolog ám ez a hátrafelé való csoszogás – sok gyakorlat kell hozzá, míg kifogástalan módon megtanulja az ember.

Az én kis tábornokom a maga parányi lábával csetlett-botlott s keszegoldalt húzódtott kifelé, amin az udvarmester, ki nagyon komolyan vette a hivatását, szörnyű módon elképedt. A királynő azonban Albert herczeggel és Wellingtonnal egyetemben jóízűen kaczagott a mókás jeleneten. Tom Pouce mégjobban elvesztette a fejét, a mikor a királynő pincsi kutya odaszaladt hozzá és hangos ugatással kezdett lábatlankodni a háta mögött. De hamarosan visszanyerte lélekjelenlétét – hisz igaz yankee létére vajjon tűrhette-e, hogy egy pincsi kutya megszégyeníse őt az angol királynő előtt? Meg is markolta nyomban kicsi kis sétatálczáját, mely hozzátartozott régies viseletéhez s riasztgatni kezdte az udvari pincsit.

Wellington herczeg megjegyezte:

- Ez a Mirza még háborúba kever bennünket.

Végre kijutottunk a teremből. Kis vártatva egy udvari tiszt jött utánunk s megkérdezte a királynő nevében, hogy a pincsi kutya nem ijesztette-e meg nagyon a tábornokot?

- Vigye meg a királynőnek köszönetemet e figyelmességért – válaszolta Tom Pouce emelt fővel. De mondja meg azt is, hogy egy yankee tábornok sohasem szokott megijedni.

Mielőtt távoztunk volna a palotából, dús ajándékot kaptunk és pompásan megvendégeltek bennünket.

Másnap az öreg Rothschild bárót látogattuk meg, ki a búcsúzás alkalmával poczakos erszényt csúsztatott a markomba.

Elfeledtem megemlíteni, hogy a Buckingham-(32. o.) palotából való távozásunk előtt az Udvari Újság szerkesztője apróra megtudakolta tőlem a látogatás részleteit s másnap bámulva olvashatták az angolok, hogy mit művelt Tom Pouce tábornok a királyi kihallgatáson.

Két ízben részesültünk még abban a szerencsében, hogy megjelenhattünk az udvarnál. A második látogatás alkalmával a királynő bemutatta Tom Pouceot a fiatal herczegkisasszonynak, kivel már előtt meg akart ismerkedni.

- Hogy szolgál az egészsége, herczegnő? – kérdezte tőle a tábornok gavalléros mozdulattal.

Majd leült a herczegkisasszony lábához s kedves bátorsággal mondotta:

- Fenséged sokkal nagyobb nálam. De én mint amerikai polgár éppen olyan nagyak tartom magamat, mint bárki a föld határán.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

A királynő pazar emléket adott Tom Pouce-nak, ki erre hódolatteljesen hajlott meg, azután így szólt:

- Meg nem válok ettől, a míg élek.

Angolországban nagyon szeretik utánozni az udvart s nem csoda, ha az angoloknak ebbeli tulajdonsága Tom Pouce tábornok becézgetésében is megnyilatkozott. A világtól való elmaradottságáról tett volna tanúságot, aki nem lett volna kíváncsi a híres törpére. A társaság egyébről sem beszélt, csak Tom Pouceról. Ha két ismerős találkozott az utczán, az egyik bizonyosan azt kérdezte a másiktól:

- Láttad-e már a tábornokot?

A főnemesektől nap-nap után kaptuk a meghívót és a drága ajándékokat.

A boltok kirakatában, a képes újságokban, új zeneművek címkéjén és sok más helyen ott lehetett látni emberkém képmását. A cukrászok (33) Tom Pouce-cukorkákat találtak fel s egyik-másik meg is csinálta a tábornok szobrát – cukorból.

Ilyenformán nem csoda, ha márczius 20-ától június 20-ikáig naponta 500-550 dollár tiszta jövedelemre tettem szert törpém mutogatása révén.

Wellington tábornok gyakori vendégünk volt s egy ízben akkor látogatott meg bennünket, amikor Tom Pouce a Nagy Napoleon történelmi ruháját viselte. A parányi császár gondolataiba volt merülve.

- Hol jár az esze tábornok? – kérdezte tőle Wellington.

- Waterloo, - felelte Tom Pouce sebtében.

E jelenetnek hamarosan híre ment s még jobban megnövekedett Tom Pouce népszerűsége.

Sok nevezetes baráttra tettünk szert, kik közül csak Sir Robert Peelt, Ibrahim basát, Chesterfield lordot, a bedfordi herceget említem meg. Ki tudná elsorolni valamennyit!

Smith Albert, a híres író annyira megkedvelte a tábornokot, hogy színdarabot írt számára, melyet nagy sikerrel játszottak azután a Lyceum-színházban. A darabban természetesen Tom Pouce-nak jutott a főszerep.

Londonból vidéki körútra indultunk, mely szintén sokat jövedelmezett.

Angolországból egyenesen Párisba vittem Tom Pouce tábornokot, kinek híre egész Európát bejárta már. Párisban is várva-várták megérkezését.

Refus King amerikai nagykövet közbenjárására abban a szerencsében részesültem, hogy már megérkezésünk második napján megkaptuk a meghívót a Tuileriákba.

Fényes terembe léptünk be, hol már várakozott reánk Lajos Fülöp király, a királynéval, (34. o.) Adelaide hercegnővel, az orleansi hercegnővel, a párisi gróffal s még néhány

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

herceggel és hercegnővel egyetemben. Ott volt M. Bertin, a Journal des Débats szerkesztője is.

A francia királynak nagyon megtetszett Tom Pouce tábornok. Elragadtatásában gyönyörű gyémánt gyűrűvel ajándékozta meg őt.

A polgár- király olyan jóindulattal bánt velem, hogy bátorságot kaptam abbeli kérésnek előterjesztésére: hadd követhesse a tábornok kocsija az udvaari fogatokat a néhány nap múlva megtartandó katonai parádé alkalmával.

A király mosolyogva bólintott a fejével, hogy jól van, megengedi.

Másnap az írásbeli engedelmet is megkaptam a rendőrfőnöktől s a lonchamps-i katonai parádé alkalmából a tábornok is csatlakozott az udvarhoz, csinos kis kocsiban ülve, melyet négy liliputi ló húzott. Mellette udvari lakájok haladtak. A párisi nép, mely nagyon kedveli az efajta látványosságot, természetesen torkaszakadtából kiabálta: Éljen Tom Pouce tábornok!

Most már meg volt a szükséges reklám s nyugodtan foghattam hozzá tervem megvalósításához. Kibéreltem a Vivienne-utcai Musard-termet s megkezdtem a tábornok mutogatását. A szerencse most sem hagyott el – a pénz most is hullt, mint a záporosó. Naponta körülbelül 5500 dollárnak megfelelő összeggel könnyítettem kíváncsi embertársaim zsebében.

A Figaro, a Débats egyébről sem írtak, csak a tábornokról, kinek népszerűsége napról-napra növekedett. Csokoládéból, cukorból, pástétomból készített szobrát ott lehetett látni a boltok kirakatában. Egymásután teremtek a dalok, melyeknek Tom Pouce volt a tárgya. Egy kávé annyira lel- (35) kesedett emberkéért, hogy fényes kávéházát róla nevezte el.

Sok híres emberrel ismerkedtünk meg Párisban. Gyakori látogatónk volt az öreg Dumas, Hugo Viktor, Musset Alfréd és még sokan a nagynevűek közül. A társadalomnak minden osztálya megfordult nálunk s öröm volt nézni, hogyan szeretgeti, becézgeti a tábornokot mindenki, a selyembe öltözött dámától kezdve a daróczruhájú munkásig. Hordták számára az édességet kosárszámra, s esténként kocsin kellett hazavitetnem a Mussard-teremből a sok ajándékot.

Még háromszor fogadott bennünket Lajos Fülöp király. Hamadszor Saitn-Clouban, a hol különös kívánságra Napoleon császár viseletében jelent meg Tom Pouce tábornok, ki a legendás szürke kabátban, az ismeretes, összenyomott kalappal a fején igen kedves látványt nyújtott.

Párisi tartózkodásunk utolsó napjaiban a színpadon is nagy sikert aratott a tábornok. Néhányszor eljátszotta a Vaudeville-színházban a számára írt Petit Poucet című darab címszerepét.

Ezután diadallal távoztunk Franciaországból. Egyenesen Belgiumba mentünk.

VIII.

Tom Pouce, mint híres férfiú vonult be Belgiumba.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Mindenekelőtt a belga királyi párnál tisztelegtünk s ezzel megszereztük a szükséges reklámot, melynek még az a jó tulajdonsága is megvolt, hogy nem került pénzbe, - sőt dús ajándékkal távoztunk a laekeni palotából.

Brüsszel valóságos kincsesbánya volt számomra, két kézzel dugdostam zsebembe az aranyat. A tábornokra itt is mindenki kíváncsi volt.

Brüsszelben egy kis kalandunk is akadt. (36. o.)

Egy szemfüles kópé ellopta tőlünk azt a ládácskát, melyben a Tom Pouce drága emléktárgyai voltak.

Szerencsére hamarosan kézrekerült a tolvaj. Akkor csípték meg, midőn egy ötvösnek potom áron kínált egy ékszert, mely T.P. betűkkel volt megjelölve.

A tábornok hiány nélkül kapta vissza az emléktárgyait.

Ez eset után mindenüvé követett bennünket egy rendőr, ki szigorúan vigyázott drága ékszereinkre. Ha valamelyik előkelő emberhez mentünk látogatóba, jött velünk oda is.

Brüsszelből Londonba utaztam, hol ismét kibéreltem az Egyptian Hall-t s alkalmat adtam a közönségnek arra, hogy viszontláss a tábornokot és szaporítsa dollárait. Az érdeklődés hetek múltán sem csökkent s hosszú ideig maradhattam volna még Londonban, de a kényelemért nem akartam fölázdosni a kínálózó busásabb nyereséget s körútra indultam megint. Bejártam Skócia és Írország minden nagyobb városát s valósággal fürödtem az aranyban.

Utazgatásaink közben egy kis vasúti állomáson lekéstünk a rugby-i vonatról.

- Kérek különvonatot! e szavakkal rohantam be az állomásfőnökhöz.

A jóember csodálkozva bámult rám.

- Igen, kérek különvonatot – ismételtem. – Ma este hét és fél órára Bugbyban kell lennünk.

- Különvonatot? – hebegett az állomásfőnök, a mikor felocsúdott bámulatából. – Tudja kegyed, hogy ennek hatvan font sterling az ára?

Yankeehez méltó nyugalommal húztam ki zsebemből a pénzesztárczámot s letettem a hatvan font sterlinget az állomásfőnök asztalára. (37. o.)

- Itt a pénz, most már kérem a különvonatot minél hamarabb.

- Ha szabad kérdeznem, kinek a számára?

Büszkén felelém:

- Tom Pouce tábornok számára!

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Ilyen módon még idejében megérkeztünk Rugbyba, ahol százötven font sterling tiszta nyereségre tettem szert, nem számítva értékét annak az ingyenes reklámnak, melyet vasúti kaland megírásával csináltak az újságok.

Végre megjött az ideje, hogy hazatérjünk háromesztendei távollét után. Nagy örömmel és nagy summa pénzzel érkeztem New-Yorkba.

Kell-e mondanom, hogy szívem mennyire dobogott, amikor viszontlátam szülőföldemet? Ha nagy világbolondító vagyok is, szívem éppen olyan érző szív mint akárkié.

Múzeumomat virágzó állapotban találtam: látogatottsága azonban még nagyobb lett, amikor az újságok révén elterjedt a híre Tom Pouce hazaérkezésének. Mindenki látni akarta a tábornokot, kinek homlokára királyok tették a dicsőség babérját.

Távollétem alatt az „Atlas” száz meg száz levelemet közölte, melyekben hűségesen beszámoltam Amerika népének Tom Pouce viselt dolgairól, meg a magam dicsőségéről.

Egész Amerika csak rólunk beszélt.

A tábornok, vagy inkább Stratton apó tekintélyes vagyonra tett szert. Egy év óta övé volt a tiszta jövedelem fele, de addig is szép összeg pénzt gyűjthetett a heti járandóságból. Vagyona most már módot adott neki arra, hogy gond nélkül, kényelemben élhessen. Fiának nagy összeget biztosított a jövőre s Bridgeportban pompás rezidenciát építtetett magának.

Egy hónapi pihenés után ismét körutazásra indultam Tom Pouceszak. Első sorban szülőváro- (38. o.) sába mentünk. A bridgeportiak nem titkolhatták meglepetésüket híres földijük átalakulásán. A kis Károlyka, kit még három év előtt semmibe se vettek, mint tapasztalt világfi lépett most elébük s mindenkiben bámulatot keltett okos, szellemes feleleteivel. És mindez csak azért volt így, mert Károlykát alaposan megbarnumoztam. Az ő dicsősége Barnum módszerének dicsősége volt.

Jövedelmező körutazásunk után a tábornokot visszaadtam az apjának, ki azután a maga szakállára kezdte őt mutogatni azokban a városokban, ahol én nem jártam vele. Nem bántam. Hiszen a Barnum név dicsősége már meg volt alapítva s a tábornok sikerei továbbra is csak az én hírnevemet gyarapították. Barnum törpéje maradt ő, akárki mutogatta is.

Ezután Bridgeportbamentem, hogy helyet keressek pihenő fészke számára. Harmincz esztendő óta most gondoltam először a kényelmes, családi otthon megalapítására. Addig éjjel-nappal dolgoztam, lótotam-futottam vállalkozásaim érdekében s nem maradt rá időm, hogy a magam nyugalma gondolkodjak. Harminc esztendő óta nem élvezhettem békességben a családi tűzhely melegét.

De most megjött az ideje, hogy régi vágyamat megvalósítsam.

A Long Island csatorna partján festői szépségű helyen megvásároltam ez darab földet s építtettem oda egy pompás házat, mely teljesen hasonlított IV. György brightoni pavillonjához. Keleties stílusa tette különössé. 1848. november 14-ikén ünnepies házavatásra hívtam össze jóbarátaimat. Ott állt a házam teljes pompájában a vidék legszebb helyén, ahonnan a természetnek gyönyörű képei tárultak a szem elé. A homlokzatára ez volt írva név gyanánt: (39. o.)

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

IRANISTAN.

Ismerőseim csodálkozva kérdezték: honnan vetem ezt a nevet, melynek sehogysen tudtak értelmet adni. Alkalmasint valami keleti szó lesz, gondolták. De én mosolyogva mondtam nekik, hogy ejtsék csak ki angolosan, mindjárt meg tudják, mit jelent. Nem más ez, mint I ran I stan – futottam, megállók. Azt akartam kifejezni ezzel, hogy sok lőtás-futás után most már a pihenés következik s élvezni akarom a családi örömeket jól megérdemelt nyugalomban.

Gyermekeimről is megemlékezem itt. Karolina leányom 1833-ban született, s dr. Thompson ügyvédhez ment feleségül. Második leányom, Helén 1840-ben született. Harmadik leányom, Francziska két esztendőskorában meghalt. Utolsó gyermekem 1845-ben született.

IX.

De tud-e munka nélkül vesztegelni az olyan ember, amilyen én vagyok? Nemsokára új terv fogamzott meg agyamban. Elhatároztam, hogy felcsapok Jenny Lind impresszáriójának. A svéd csalogányt ugyan sohasem hallottam életemben, de nagy híre, dicsősége eléggé kecsegtetett a vállalkozás sikerével. De biztatott a magam ügyessége is.

Mikor az eszme elhatározássá érlelődött meg benne, Walton nevű ügynökömet Lübeckbe küldtem, hol a svéd csalogány akkortáiban tartózkodott. 1850. január 9-ikén ügynökömtől titkos jegyű táviratot kaptam, mely szerint „Jenny Lind szerződött hozzám legalább nyolcvan, de százötvennél nem több hangversenyre, esténként 25000 frank tiszteletdíjért.”

A megegyezés szerint az említett tiszteletdíj-(40. o.) jon kívül én tartozom fedezni a művésznőnek, valamint komornájának, titkárjának, férfikísérőjének és a vele utazó tenoristának összes utazási és ellátási költségeit. De benne volt a szerződésben még az is, hogy férfi kísérőjének és a vele utazó tenoristának 750 frankot tartozom fizetni egyenkint mindennapra az említett kötelezettségek teljesítésén kívül. Szóval minden néven nevezhető költségekről én gondoskodom. De azt is kikötötte a svéd csalogány, hogy a szerződés megkötése után 387000 dollárt helyezzek el egy londoni banknál biztosíték gyanánt.

Mindenekelőtt eleget akartam tenni a szerződés utolsó pontjának s fölkerestem rendes new-yorki bankáromat, ki azonban sehogysen akart bízni vállalkozásom sikerében.

- Meg mernék rá esküdni, hogy koldusbotra juttatja kegyedet az az énekesnő – jegyezte meg.

De mindenki így gondolkodott, még a tőzsdén is ez a vélemény volt elterjedve.

Bankárom nem is merte kockáztatni az említett összeget.

Végre találtam egy bankárt, Mr. Aspinwallt, aki nem kételkedett tervem sikerében s az első szóra letette helyettem a biztosítékot a londoni Baring-testvéreknél.

Most már csak az volt a kérdés: mi módon kezdjem meg a reklámcsinálást? Jenny Lindnek nagy volt a hírneve Európában, de a yankeek talán még a nevét sem hallották

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

soha. Aznap, amikor a szerződést hírül adták az újságok, az elsőosztályú vasúti kocsiban kevéssé biztató társalgásnak voltam a tanúja. A svéd csalogány nevének említésekor tíz utas közül hatan kérdezték: ki az? Kettő azt állította, hogy tánczosnő. A kilencedik csak annyit tudott felőle, hogy énekesőn. Csak a (41. o.) tizedik tudta igazában, hogy milyen nagy művésznőről van szó.

Engem azonban nem rémítettek meg az ilyen tapasztalatok. Hat hosszú hónapom volt a munkálkodásra s bíztam magamban, hogy ez idő alatt az utolsó yankeet is megtanítom rá, ki az a Jenny Lind?

Mindenekelőtt meg kellett találnom az első reklám legalkalmasabb formáját. Ez pedig nem volt más, mint az énekesnő jószívűségének hangoztatása. A kegyes yankeekben mivel is lehetne érdeklődést kelteni biztosabb módon? Az újságokban ilyenforma hírek jelentek meg ezután:

A jótékonyság angyala. Jenny Lind hangversenyt rendezett nemrég az angolországi szegények javára. Hatszorta többet ad ő szegényeknek, mint amennyit Barnum fizet majd neki tiszteletdíj fejében. Nem is pénzszerzés céljából jön Amerikába, de leget akar tenni ama régi óhajlásának, hogy megismerje a derék yankeeket. Nálunk kétszerte többször fog majd énekelni, mint Angolországban.

Az ilyenfajta reklám természetesen megtette a maga hatását. Rövid idő múlva mindenki a jótékonyság angyaláról beszélt. Hat hét alatt a reklámnak ezerféle formájában hangoztattam Jenny Lind nevét.

Az érdeklődés valóságos rajongássá változott át, mire megérkezett a várva-várt nap, melyen a svéd csalogány amerikai földre tette a lábát.

A fogadtatás ünnepies voltáról jóelőre gondoskodtam. A new-yorki milliomosok díszes jaktjaikon mérföldnyi távolságra mentek a művésznő elébe. A kikötőben óriási néptömegeket gyűjtött össze a megérkezés ünnepies látványa. Lobogók, virágbokkréták, mocsárlövészek, diadalkapuk hirdet-(42. o.) ték a nagy nap jelentőségét. Talpon volt egész New-York.

Jenny Lindet, megérkezése után a zeneiskolák és a jótékonysági egyesületek küldöttségei üdvözölték első sorban. A szónokok ékes szavakban méltatták jelentőségét ama nagy eseménynek, hogy a művésznők királynője, a jótékonyság tündére a yankeeket is gyönyörködtetni fogja páratlan hangjával.

Jenny Lind, amikor üdvözlésére siettem, először is ezt a kérdést intézte hozzám:

- Mondja csak, Mr. Barnum, mikor hallotta kegyed az én hangomat?
- Ebben a pillanatban hallom először, - feleltem mosolyogva.
- És mégis kockáztatni mert azt a sok pénzt?
- Az egész világ bámulja kegyedet. Nekem, mint a közönség szolgájának, meg kell bíznom a világ ítéletében.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Este szerenádöt adtak a művésznő ablakai alatt a new-yorki daloskörök. Egy ékesszavú szónok hosszú beszéddel üdvözölte a svéd csalogányt, kinek meg kellett jelennie az erkélyen, mert a néptömeg látni akarta. Az ünnepséget pompás tűzijátékkal fejeztem be.

Jenny Lindnek az Irving Houseban volt fényes lakása, melylyel egy király is megelégedhetett volna. A ház előtt éjjel-nappal díszruhába öltözött testőrök járkáltak fel és alá.

A művésznő nem tudott hova lenni elragadtatásában. Ilyen fényes fogadtatásról nem is álmodott. A vacsoránál, melyen én is jelen voltam, kifejezést is adott ez elragadtatásnak Ragyogó szemmel kapta fel a pezsgős poharat s ivott Barnum egészségére. Én, amikor koccintásra szólított fel, vizes poharamat nyújtottam feléje, amin nagyon csodál-(43. o.) kozott. De megmagyaráztam neki, hogy sohasem élek szeszes itallal.

Jó volt ez így. A tiszta víz nem okozhat kárt az üzletnek.

A hangverseny megelőző napokat leleményes módon használtam fel a Lind-láz fokozására. A többi közt pályázatot hirdettem egy megzenésítendő költeményre, melyben a svéd csalogány üdvözli Amerikát. Bayard Taylor, a mi nagy költőnk és szónokunk lett a győztes a pályázaton.

A többi költeményt csinos könyvben adtam ki e címmel:

Jenny Lind és Barnum AMERIKAI PARNASSZUSA.

Az első hangverseny összes jegyei már jóelőre elfogytak. Az első helyet valóságos éreljtés útján adtam el a legtöbbet ígérőnek. Mr. Genim francia származású kalapos volt az a szerencsés férfiú, aki hozzájutott – potom kétszázhuszonöt dollárért. A kópé tudta, hogy mit csinál! A nevének olyan nagy reklámot csapott ezzel, hogy az üzlete egyszerre virágzásnak indult s százszorosan nyerte vissza a drága jegy árát. Meg is gazdagodott hamarosan.

Az első hangverseny napján így szóltam a művésznőhöz:

- Ha beleegyeznék, némileg módosítani szeretném egymással kötött szerződésünket.

- Módosítani? Mi tekintetben? Kérdezte a svéd csalogány nagy megütődéssel.

- Óriási sikerre számíthatunk, - válaszoltam. – Az esténkinti 25000 frankon kívül valamicskével többet szeretnék juttatni kegyednek. A kiadásaimat fedező összeg leszámításával megosztom kegyeddel a jövedelmet... ha beleegyeznek.

A svéd csalogány nem hitt a fülének s még (44. o.) egyszer ismételtette velem az ajánlatot, azután kegyesen beleegyezett a szerződés módosításába.

- Kegyeddel, Mr. Barnum – kiáltotta lelkesülten, - szívesen énekelek, nem bánom akárhol.

Hasonló egyezség mellett hiszem is, hogy szívesen!

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

A hangversenyt megelőző estén tudattam a művésznővel, hogy mivel óriási sikerre számíthatunk, az első tiszteletdíja nem huszonötezer, de ötvenezer frank lesz. Tehát kétszer annyi, mint a szerződésben kikötötte.

Jenny Lind nagylelkűen kijelentette erre, hogy a new-yorki jótékony egyesületek számára lemond a nem várt huszonötezer frankról. Csak ezt akartam. Nyomban gondoskodtam róla, hogy mindenki megtudja a svéd csalogány nagylelkűségét.

Az első hangversenynek óriási sikere volt.

A tőzsdén azonnal megváltozott az előbbi kételkedő hangulat, sőt meg akarták venni tőlem a vállalat jövedelmét 200000 dollárért. Természetesen nem fogadtam el ezt az ajánlatot.

Az első hangverseny jövedelme 17050 dollár volt, a másodiké pedig 16000 dollár. A harmadik hangverseny is hasonló jövedelemmel kecsegtetett, de én egyszerre más gondoltam s szó nélkül elvittem a művésznőt New-Yorkból, nem törődve azzal, hogy a város kíváncsiságát kielégítetlenül hagyom.

Tudtam, mit csinállok. Amerika nagyobb városaiban akartam előbb leszedni a reklám gyümölcsét.

Bostonba való utazásunk alkalmával egy napi pihenőt tartottunk Iranistanban.

Jenny Lind így szólt hozzám odaérkezésünk után:

- Nem is gondolja, Mr. Barnum, hogy a (45. o.) velem való egyezséget keleties palotájának köszönhet.
- Hogy-hogy? – kérdeztem csodálkozva.
- Ügynöke, amikor nálam járt, levelet írt kegyednek a lakásomon. A levélpapíroson megpillantottam az Iranistan képmását, mely azonnal kedvező hangulatot keltett bennem a megegyezés iránt. Az az impresszárió, gondoltam, aki ilyen palotát épített magának, nem lehet...

A művésznő egyszerre elhallgatott. De én kiegészítettem a mondatot:

- Közönséges világbolondító. Nemde ezt akarta mondani?

Az angyal mosolygott:

- Körülbelül. Elég az hozzá, hogy nyomban aláírtam a szerződést.

Körutunk alatt gondoskodtam arról, hogy Jenny Lind legnépszerűbb melléknek: a jótékonyág angyala, minél jobban bevésődjék az emberek emlékezetébe. De meg kell vallanom, hogy a művésznő maga is sokat tett jó hírének növelésére. Valóban nagy bőkezűséget mutatott a szegények között. Egy svéd honfitársának egész kis vagyont adott egy alkalommal, hogy valami üzlethez kezdhesen. Egy svéd templom építési költségeihez pedig ötezer dollárral járul.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Természetesen mindenki angyalnak nevezte. Washingtonba való megérkezésünk napján Fillmore elnök volt az első, aki meg akarta látogatni a svéd csalogányt. De nem találta otthon.

Jenny Lind, amikor hazatért s megpillantotta az elnök névjegyét, azonnal vissza akarta adni a látogatást. Abban a hiszemben volt, hogy ez a névjegy valóságos parancsnak felel meg s neki azonnal mennie kell az elnöki palotába. Alig tudtam neki megmagyarázni, hogy Amerikában a (46. o.) köztársasági elnöknek semmi néven nevezendő joga nincs arra, hogy ilyenfajta parancsokkal éljen.

Két nap múlva azonban teljesen megszabadulhatott a művésznő ebbeli gondjától. Mont-Vernon-ban, Washington tábornok egykori rezidenciájában visszaadhatta Fillmore elnöknek a látogatást.

Washington dédunokája kitüntető szívességgel fogadta a művésznőt s a búcsúzás alkalmával megajándékozta egy könyvvel, melyen látható volt Amerika nagy hősének autográfja.

Jenny Lind nem tudott hova lenni örömeiben s viszonzásul minden áron oda akarta adni aranyóráját és lánczát Washington dédunokájának. Alig tudtam lebeszélni erről a szándékáról.

Filadelfiában óriási lelkesedéssel fogadták a svéd csalogányt, a jótékonyág angyalát, a zene istennőjét. Kocsijából kifogták a lovakat a lelkesült yankeek s úgy vitték lakására, mely előtt szónoklatokat tartottak és dicshimnuszokat zengedeztek.

A tömeg zajosan követelte, hogy a művésznő jelenjék meg az erkélyen.

Az idő azonban hűvös volt s féltettem csalogányom torkát, az én kis aranybányámat. Úgy segítettem tehát a bajon, hogy Ahrmansen kisasszonyra, a komornára hirtelenében ráadtam a művésznő ruháját, azután megjelentünk ketten az erkélyen. A közönség éljenzett, a komorna hajlongott. Senki sem látott át a szitán s e kis csínyem megszabadította a művésznőt attól a kellemetlenségtől, hogy kimenjen a levegőre.

Hogy mennyire össze volt már kötve Barnum neve a Jenny Lindével, mutatja a következő eset:

Egy alkalommal elmentem Karolina leányommal egyik baltimorei templomba. Amint beléptünk, mindenki sugdosni kezdte: (47. o.)

- Itt a svéd csalogány. Bizonyosan énekelni fog.

Leányom, kinek hangja elég kellemes volt, de a csalogányéhoz éppen nem lehetett volna hasonlítani, csakugyan felemelkedett helyéről s hozzá kezdett egy zsoltár énekléséhez.

Mindenki boldog volt abban a tudatban, hogy ingyen gyönyörködhetik a svéd csalogány énekében, melyért Barnum huszonötezer frankot fizet esténkint.

A templomból való távozásunk alkalmával a boldog ember kegyész kocsinkig kísértek, hálásan éljenezve Jenny Lindet.

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Ilyen nagy volt a közönség illúziója. Senkinek sem jutott eszébe, hogy megütődjék leányom gyengécske hangján, mindenkit megfosztott hallásától az a boldog tudat, hogy hallhatta a svéd csalogányt. Nem is igyekeztem megfosztani az embereket az illúziójuktól s titokban tartottam az esetet.

Bejártam Jenny Linddel egész Amerikát, sőt Egyiptomba is ellátogattunk. Mindenütt hullott a pénz, mint a záporosó.

1851. július havában, a kilenczvenedik hangverseny után kijelentette az angyal, hogy tovább nem kíván énekelni az én impresszárióskodásom alatt. Megcsináltuk tehát a számadást s kitűnt, hogy 711000 dollárt vettünk be összesen a jegyek árából.

Jenni Lind egy millió frankot kapott tőlem s körülbelül ennyi volt az én jövedelemem is. A többit felemésztette a rengeteg kiadás.

A művésznő még Amerikában férjhezment egy Goldschmidt Ottó nevű kiváló német zenészhez, ki Európából való elindulása óta kíséretében volt. Kijelentette ezután, hogy most már van miből megélnie s visszavonul a művészi pályától s férjé- (48. o.) nek szülővárosában telepedik le. Később azonban kísértésbe jött s titkárát azzal az ajánlattal küldötte hozzám, hogy legyek ügynöke egy újabb művészi körútjában. Arra a kérdésre, hogy mennyiért vállalnám el ezt a terhes feladatot, így válaszoltam:

- Egy millió dollárért. Barnum jól megfizet annak, aki hozzá szerződik, de megköveteli, hogy neki is jól megfizessen az, akihez ő szerződik.

Az egyezségből természetesen nem lett semmi.

Magam sem bántam, mert most már pihenésre volt szükségem. Elhatároztam, hogy egy darabig nem mozdulok ki Iranistan-ból.

Előbb azonban egy kis reklámot akartam csinálni a múzeumomnak.

Elefántokból, különös állatokból, csodálatos alakú kocsikból és festői viseletű emberekből összeállítottam egy karavánt, mely Tom Pouce tábornok vezetése mellett bejárta New-York utczáit, hirdetve az Amerikai Múzeum dicsőségét. Karavánom bejárta ezután Amerika nagyobb városait is.

Végre visszavonulhattam kedves Iranistan-omba. A karavánból megtartottam magamnak egy elefántot; a többi jó pénzen eladtam. Különös tervem volt ezzel az elefánttal.

Egy napon eke elé fogtam s szántani kezdtem vele bridgeporti földemen.

A közelben haladó vasút utasai napról-napra láthatták ezt a különös jelenetet s nemsokára híre ment egész Amerikában, hogy Barnum a szántásnak új módját fedezte fel. A képes újságok is egymásután mutatták be olvasóiknak az elefánttal szántó Barnumot. Nemsokára óriási tömegben érkeztek hozzám a levelek Amerika minden részéből. A gazdasági egyesületek és a földbirtokosok ezerféle kérdéssel kezdtek ostromolni. Alkalmas-e az elefánt a szán- (49. o.) tásra? Mennyibe kerül az elefánt tápláléka? Hol lehet legolcsóbban szert tenni elefántra?

Vártam egy ideig, azután következő választ tettem közzé az összes újságokban:

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

„Az elefánt ára negyven-ötvenezer frank. Nem alkalmas a földművelésre s tápláléka is nagyon drága. Hátrányai közé tartozik az is, hogy nem szenvedheti a hideget, mert nincs szokva a mi időjárásunkhoz. Az elefánt csak arra alkalmas Amerikában, hogy kitűnő reklámot csináljon Barnum múzeumának.”

Természetesen mindenki nagyot kaczagott a turpisságomon, mely pompás reklám volt az Amerikai Múzeumnak. *

---

* Átdolgozta Domokos Elek Budapest, Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) é.n. A könyvecske utolsó három fejezete a téli lapszámban következik.

- Az I-III. fejezet: http://epa.oszk.hu/01400/01461/00022/pdf/EPA01461_cirkusziakrobat_2013_04_06.pdf

- A IV-VI. fejezet:

http://epa.oszk.hu/01400/01461/00023/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2014_01_06.pdf

A szöveg a XI. fejezettel folytatódik.